

У Білій Церкві нещодавно пройшов громадський форум всієї Київщини. На нього прибуло 798 делегатів з різних регіонів області. З доповіддю на ньому виступив міський голова Славутича Володимир Удовиченко.

Володимир Петрович був обраний головою оргкомітету щодо проведення цієї акції. Делегати від міст і районів, які взяли участь в обговоренні напрямків політичної реформи, зазначали, що потрібен баланс повноважень і відповідаль-

ності влади та більша взаємодія владних гілок. Говорилися і про те, що сильна держава — це насамперед сильна дисципліна. Учасники громадського форуму Київщини прийняли резолюцію, в якій закликали народних депутатів України докласти всіх зусиль для законодавчого закріплення змін політичної системи держави. Учасники обласного форуму обрали делегатів Всеукраїнського форуму на підтримку політичної реформи.

Центр інформації міськвиконкому

ГРОМАДСЬКИЙ ФОРУМ — ШЛЯХ ДО ОБ'ЄДНАННЯ ЗУСИЛЬ ЗАРАДИ УКРАЇНИ

25 червня 2003 року на розширеному засіданні Ради Спілки юристів України у Харкові була висунута ідея проведення Всеукраїнського громадського форуму, що має стати діючою формою участі широкої громадськості України у проведенні конституційної реформи, причиною якої є усвідомлення українською елітою ганебного стану суспільних відносин в усіх аспектах і складових. Основною причиною такого стану є розбрат і злість у суспільстві, ігнорування елітою перш за все суспільних інтересів (особисті понад усе), нехтування історією України від Київської Русі (князів Володимира і Данила Галицького), Запорізької Січі (гетьмана Дмитра Вишневецького — Байди), УНР (Михайла Грушевського) до сучасної України, з одного боку, з величезним ресурсним потенціалом, а з другого — розвалом і доведенням народу України до низького рівня життя.

Величезний природний людський інтелектуальний ресурс безумовно в Україні є. Для того, щоб його задіяти на рівні високої ефективності, а в результаті отримати рівень життя, достойний українців, потрібно не менш ефективний механізм мотивуючих, стимулюючих відносин, тобто оптимальну, відповідну політичну систему.

Ідея громадського форуму передусім давала можливість,

по-перше — відійти від надмірної політизації при обговоренні важливого питання політичної реформи,

а по-друге — залучити, перш за все через громадські організації і об'єднання якнайбільше соціально активних людей саме до обговорення вже безпосередньо складових реформи, що дуже важливо з точки зору суспільних інтересів.

Практика підготовки до проведення форумів як на місцях, так і обласних переконливо довела прагматичність цієї ідеї. І тому смію підкреслити, що навіть якщо б нам не вдалося вплинути на проведення назрілих змін моделі влади через формування суспільної думки, через співпрацю з політичними силами, депутатами Верховної Ради, то саме обговорення на різних рівнях, і в тому числі громадському, вже сьогодні принесло неоціненну користь в частині підвищення рівня свідомості як самого суспільства в цілому, так і конкретного пересічного громадянина України, до більшої готовності використання унікальних переваг демократії.

І можна стверджувати, що громадянська позиція стала суттєвою. А це в свою чергу означає, що в Україні починає реалізовуватися на практиці древня теорія громадянського суспільства, і саме вона стає сьогодні актуальною і визначальною для багатьох українців, українського суспільства в цілому.

З одного боку, багатоспекторність поглядів говорить про значне зростання активності і зацікавленості суспільства, а з іншого — демонструє протиріччя, незгуртованість і роздертність його. І саме цей фактор не дає можливості об'єднати зусилля заради стрімкого економічного зростання України і на базі його — підвищення рівня якості життя людей.

Реалії суспільного життя показують, що в Україні, як і раніше, основними проблемами залишаються бідність населення, явне і скрите безробіття, низький рівень оплати праці та пенсій, кризисні процеси у сферах охорони здоров'я і культури, корупція та економічна злочинність. І що характерно, список далеко не остаточний. Всі політичні сили (правового, центристського, лівого спрямування) визнають важливість і необхідність ефективної боротьби з цими явищами, але вагомим успіхів у викоріненні причин цих бід досягнути не вдалося.

Суть реформи — створити перш за все дієву владу та систему відпов-

ідальності влади перед суспільством. Це можна досягнути через формування Верховною Радою Уряду за підсумками парламентських виборів на основі нового виборчого закону (пропорційної системи, яка більш конкретно відображає політичні орієнтації і уподобання виборців).

Але у світовій історії відсутні приклади, коли в такому розбраті, суспільних протиріччях якась країна, нація чи народ досягли успіху. Прикро, але факт.

Тому політична реформа повинна полягати не тільки в тому, щоб провести зміни моделі держави і її основних систем, з метою створення системи відповідальності усіх гілок і рівнів влади перед суспільством, а й зробити спробу згуртувати суспільство, сформувати владу, яка б слугувала йому і цим заслуговувала довіру народу, що у свою чергу є необхідною і достатньою умовою для стабільного соціально-економічного розвитку.

На яких головних питаннях, на мій погляд, потрібно зупинитися, і перш за все не стільки на фаховому рівні, скільки на рівні громадської думки, суспільних інтересів:

I. Чи потрібна реформа взагалі і чи можна її провести саме в цей час, у час президентства Леоніда Даниловича Кучми? Непросто, але все-таки дуже швидко вдається переконати (і перш за все самому переконатись), що реформа політичної системи вкрай потрібна. І тут допомагає практика самого життя і оцінка дій як центральної, так і місцевої влад, а саме:

— відповідальність різних гілок і рівнів влади як один перед одним, так і перед народом, за конкретні результати роботи;

— Президент — Верховна Рада;
— Кабінет Міністрів — Верховна Рада;

Як би повинно бути: парламентська більшість формує Уряд, підтримує його, несе взаємну відповідальність з Урядом за здійснення внутрішньої і зовнішньої державної політики, ефективно впровадження відповідних форм і може, відмовивши йому у підтримці, відправити Уряд у відставку. Тобто політична реформа як системний процес повинна передбачати не тільки перерозподіл повноважень між різними гілками влади, а й зміни до виборчого законодавства, законодавства щодо незалежності судової влади, місцевого самоврядування та інше;

— можливість суспільства впливати на оцінку роботи влади в цілому і на прийняття важливих рішень;

— рівень розвитку регіонального і місцевого самоврядування як основного механізму реалізації принципу субсидіарності (максимального наближення послуг влади до громадян).

Диспут на рівні суспільного життя дозволяє зробити спільний висновок: політична система в Україні не є досконалою, не повністю відповідає основним демократичним принципам і є надмірно централізованою.

А саме політична система створює економічну систему, яка і є визначальним конструктором і джерелом соціальної сфери, добробуту і рівня життя. І логічно буде зробити висновок, що викривлена політична система створює такі ж викривлені інші системи держави.

Але відповідь на другу частину запитання, а саме "чи можна здійснити очевидні зміни в цей час?", звучить у більшості своїй — Ні, категорично ні.

Було б доцільно зупинитися більш детально на цьому факті. Це є принципово важливим.

По-перше, якщо ми створили державу, де всі сподіваються на Президента і вважають, що він і тільки він в усьому винний, а "наша хата", як завжди, "скраю", але разом з тим розуміють, що для цього в нього немає можливостей, то це просто жахливо. Це навіть набагато гірше, ніж усі сподівались у давнину, коли будувались відносини Царя-батьошки і народу, подібного диктаторського типу.

По-друге, ми зацікавилися на будь-яких гаслах і не хочемо навіть себе чути,

що ініціатива іде саме від Президента, і чому нас повинно цікавити те, чому він зробив це, хоча і на це питання Президент відповів, він сказав: "... мені не байдуже, як людині, яким я залишусь в історії". Нас повинно цікавити, чи є в нас шанс змінити ситуацію в державі на краще. Є! Давайте це використаємо. Давайте через об'єднання зусиль принаймні зробимо спробу. Історія дає нам черговий шанс, чому ж ми відмовляємося від цього? Тим більше, що вже ніякий Президент більше ніколи не буде ділитися владою.

II. Якій моделі політичної системи — парламентсько-президентській чи президентсько-парламентській — надати перевагу? У світі існують різні моделі, але більш демократичною є все-таки парламентсько-президентська, яка чітко конструює і логічно пов'язує законодавчу і виконавчу влади.

III. Яка система виборів — пропорційна чи мажоритарна? Є дуже багато аргументів, і вже з нашої невеликої демократичної практики видно, що потрібно вибирати все-таки пропорційну систему, у тому числі і на міському рівні. Це визначеність, підвищення ролі партій у суспільстві. А саме вони є однією з основних складових демократії. Політик мажоритарної системи — це "кіт у мішку". Ця система не створює навіть передумов боротьби виборчих програм і їх реалізацію.

І ще на перевагу пропорційної системи, на мій погляд, є два головних докази:

— підвищення рівня відповідальності;

— сприяння з боку держави партійному будівництву, тим самим зменшити роль грошей. А світ нічого не винайшов, окрім того, що основною складовою демократії є партія.

IV. Як обирати Президента? Є переваги й недоліки і в тій і в тій моделі, але якщо відкинути негативні процеси, то вибори парламентом є більш демократичні.

V. Терміни. Коли обирати Президента? Верховну Раду? Проводити місцеві вибори? Питання складне, і для його вирішення потрібно спочатку зупинитися на певній моделі. Це питання вже більше відноситься до форми, ніж до змісту.

VI. Терміни при владі. Моя особиста думка — чотири роки для кожного суб'єкта і тільки два терміни, і в тому числі, що принципово важливо, для Верховної Ради.

Якщо реалізувати два попередніх пункти, то буде неприципово, про це говорить Європейська практика.

VII. Чи потрібно регіональне і місцеве самоврядування взагалі? А якщо так, то чому воно сприяє? Знову і знову потрібно звертатись до світової і європейської практики. Для України це великою можливістю взяти найкращий досвід для побудови оптимальної моделі соціальної, правової, демократичної держави Україна і реалізувати статтю №1 Конституції.

Самоврядування вирішує стратегічні питання, а саме:

— наближає владу до людей (принцип субсидіарності, Європейська хартія місцевого самоврядування);

— підвищує контрольованість влади;

— дає можливість громадянам не тільки брати участь у розробці управлінських рішень на місцевому рівні, а й у трансформації їх на державний, а також контролювати хід їх виконання;

— демократія починається з місцевої демократії. Від того, як відбувається на місцях — так і в державі в цілому;

— сприяє децентралізації як влади в цілому, так і управління, зокрема, саме подібні системи розкривають людський ресурс.

В цілому основні положення спрямовані на те, щоб законодавчо врегулювати:

— перехід до парламентсько-президентської форми державного устрою, що передбачає перехід відповідальності

за формування Уряду від Президента України до парламенту;

— створення збалансованої системи взаємовідносин між основними суб'єктами влади (парламентом, президентом, урядом, органами виконавчої влади на місцях);

— проведення наступних виборів народних депутатів України на пропорційній основі з метою формування структурованого парламенту, у якому будуть представлені політичні партії, пропонуючі конкурентні програми соціально-економічного розвитку суспільства;

— встановлення конкретного суб'єкта, відповідального за діяльність уряду (парламентська більшість, що його формує) з тим, щоб виборці на основі аналізу підсумків реалізації Програми діяльності Кабінету Міністрів України мали можливість або підтримати ті ж партії на наступних виборах, або віддати перевагу представникам опозиційних сил, які також партійно структуровані і здатні висувати альтернативні програми соціально-економічного розвитку суспільства;

— для збереження рівноваги між різними гілками влади надання Президенту права розпуску парламенту у випадках, коли не вдається сформувати парламентську більшість і призначити членів Кабінету Міністрів України;

— інакше — законодавче закріплення процедури імпічменту Президента;

— запровадження імперативного депутатського мандата, згідно з яким забороняється перехід до інших парламентських фракцій та накладається відповідальність голосувати відповідно до рішення своєї парламентської фракції;

— відкриття шляхів для утвердження незалежної судової влади;

— розвиток місцевого і регіонального самоврядування.

Враховуючи особливу вагомість нинішнього політичного моменту, коли є всі передумови для здійснення політичної реформи, яка відкриває позитивні перспективи для подальшого зміцнення демократичних засад розвитку суспільства, необхідна політична консолідація не тільки політичної еліти, але й різних верств населення, у першу чергу для прийняття Верховною Радою України Закону України "Про внесення змін до Конституції України" — як керівництва до практичної реалізації реформи.

І саме громадськості повинна сказати своє вагомє слово на підтримку проведення політичної реформи.

Важливо зрозуміти, що від тебе теж щось залежить у цьому світі, усвідомити, що і ти щось можеш внести в загальний вектор творення держави і країни, свого міста, села. Як довести собі, що якщо ти цього не робиш, то чому за тебе хтось повинен щось робити. І як переконати один одного, в незалежності від того, чи ти в опозиції, чи ти в більшості, що плуга ефективніше і набагато плідніше тягнути гуртом. А в тому, що треба його тягнути, ми повинні бути єдині, хоча б заради майбутнього своїх дітей.

Міський голова
Володимир УДОВИЧЕНКО